

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, vuosilomalain 7 §:n ja merimiesten vuosilomalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, vuosilomalain 7 §:n ja merimiesten vuosilomalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 242/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- neuvotteleva virkamies Eva Ojala, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Kaisu Harju-Kolkka, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Kristiina Pitkäranta, Kansaneläkelaitos
- henkilöstö- ja konsernijohtaja Kirsi-Marja Lievonen, Vantaan kaupunki
- johtava asiantuntija Katri Ojala, Akava ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtaja Hanna-Maija Kause, Hyvinvointiala HALI ry
- neuvottelupäällikkö Anna Kukka, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT
- asiantuntijalääkäri Riitta Työläjärvi, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- johtaja Liisa Aro, Suomen Lääkäriliitto ry
- työmarkkina-asioiden päällikkö Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- suurten kaupunkien tartuntatautilääkärit
- STTK ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti muutettavaksi sairausvakuutuslakia siten, että tartuntatauti-päivärahaan olisi oikeus silloin, kun vakuutetulla on luotettavasti todettu covid-19-tartunta ja hän on tästä johtuen estynyt tekemään ansiotyötään. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös tar-

Valiokunnan mietintö StVM 1/2022 vp

tuntatautipäivärahan hakuaikaa. Lisäksi vuosilomalain ja merimiesten vuosilomalain työssäolon veroista aikaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sairauden leviämisen estämiseksi annetun julkisen viranomaisen määräyksen lisäksi työssäolonveroista aikaa olisi myös työstä poissaoloaika, joka johtuu sairausvakuutuslaissa säädetyistä ja lääkärin toteamasta covid-19-tartunnasta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 30.6.2022 saakka.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslakia (1224/2004) muutettavaksi väliaikaisesti niin, että vakuutetulla on oikeus tartuntatautipäivärahaan ilman kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteisen tartuntataudeista vastaavan lääkärin tekemää eristämismääräystä silloin, kun henkilöllä on luotettavasti todettu koronataartunta ja työhön osallistuminen ei ole suositeltavaa leviämisen riskin vuoksi. Sama oikeus olisi alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen takia ja lapsen ikä ja vointi edellyttävät huoltajan pois jäämistä työstä. Tartuntatautipäivärahan takautuvaa hakuaikaa ehdotetaan pidennettäväksi nykyisestä kahdesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Lisäksi vuosilomalakia ja merimiesten vuosilomalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että covid-19-tartunnasta johtuva työstä poissaolo ei johtaisi vuosilomaoikeuden heikentymiseen. Säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi vuoden 2022 alusta, ja ne olisivat voimassa 30.6.2022 saakka vastaavasti, kuten muut sairausvakuutuslain väliaikaiset säännökset.

Valiokunta pitää ehdotuksia perusteltuina ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella tartuntatautipäivärahan myöntämisen edellytyksenä on, että henkilö on tartuntatautilain (1227/2016) mukaisesti määrätty karanteeniin tai eristettäväksi kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteisen tartuntataudeista vastaavan lääkärin päätöksellä. Tartuntamäärien ollessa suuria kaikkia tartunnan saaneita ei käytännössä pystytä viiveettä määräämään eristettäväksi tartuntatautilääkärin päätöksellä, ja päätösten tekemisessä on alueellista vaihtelua. Valiokunta katsoo kuitenkin tarpeelliseksi arvioida nyt ehdotettavien väliaikaisten säännöksiä voimassaolon kestoja, mikäli epidemiatilanne olennaisesti muuttuu eikä säännöksille enää ole perusteita.

Tartuntatautipäivärahan saamisen edellytysten joustavoittaminen esityksen mukaisesti turvaa niiden henkilöiden toimeentuloa, joita ei ole määrätty tartuntatautilain mukaiseen eristykseen, mutta jotka jäävät palkatta pois ansiotyöstään koronataartunnan vuoksi. Tartuntatautipäiväraha korvaa ansiotulon menetyksen täysimääräisenä. Näin ollen ehdotetut muutokset voivat kannustaa tartunnan saaneita jäämään pois työstään silloin, kun työpaikalle meneminen aiheuttaa tartuttamiskin muille työntekijöille. Jos työnantaja maksaa palkkaa poissaolon ajalta, tartuntatautipäiväraha maksetaan työnantajalle, joten esitys vähentää myös työnantajalle koituvaa taloudellista raskautta. Valiokunta korostaa, että tartuntatautipäivärahaa maksetaan vain tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi tarpeellisen työstä poissaolon ajalta ja jos sairaus pitkittyy, kyse on normaalista sairauspoissaolosta, johon sovelletaan voimassa olevia sairauspoissaoloa ja sairauspäivärahaa koskevia säännöksiä.

Valiokunnan mietintö StVM 1/2022 vp

Valiokunta pitää perusteltuna, että esityksen mukaisen tartuntatautipäivärahan saaminen edellyttää laboratoriovarmistettua testitulosta (PCR- tai antigeenitesti) palvelujärjestelmän toimiluvallisessa toimintayksikössä, eli pelkkä kotitestitulostus ei riitä etuuden saamiseksi. Testitulostus voidaan todentaa sekä julkisen että yksityisen terveydenhuollon tarjoamissa näytteenotto- ja laboratorioanalytiikkapalveluissa, joita voi hyödyntää myös työterveyshuollon kautta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että testiin pääsemisessä ja testitulosten valmistumisessa voi esiintyä alueellista vaihtelua ja jos testiin ei pääse tai testituloksen saaminen viivästyy, oikeutta tartuntatautipäivärahaan ei ole tai sitä saa lyhyemmältä ajalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että testaustoiminnan saatavuus turvataan vakuutettujen yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.

Esityksen mukaista tartuntatautipäivärahaa voidaan maksaa vain koronataartunnan saaneelle, ei koronavirukselle altistuneelle. Valiokunta toteaa, että vallitsevan epidemiatilanteen vuoksi kansallista laajaan testaamiseen perustuvaa testaus- ja jäljitysstrategiaa ei pystytä enää kaikilla alueilla noudattamaan, joten henkilön altistumista taudille ei pystytä luotettavasti todentamaan. Valiokunta korostaa kuitenkin, että jos koronavirukselle altistunut on määrätty tartuntatautilääkärin päätöksellä karanteeniin, hän on jo voimassa olevan lainsäädännön perusteella oikeutettu tartuntatautipäivärahaan.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tartuntatautipäivärahan edellytyksenä olevan luotettavasti todetun covid-19-tartunnan ja siihen liittyvän suosituksen olla pois ansiotyöstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta toteaisi lääkäri. Toteamisessa voisi käyttää julkisen tai yksityisen terveydenhuollon mukaan lukien työterveyshuollon palveluita. Esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaan tartuntatautipäivärahaa haettaessa on esitettävä lääkärintodistus.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että lääkärintodistuksen edellyttäminen esityksen mukaista tartuntatautipäivärahaa haettaessa voi kuormittaa entisestään pitkään jatkuneen epidemiatilanteen rasittamaa terveydenhuoltoa ja mahdollisuudet tarjota vastaanottoaikoja voivat olla rajalliset. Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan ei ole sinänsä estettä sille, että arvion työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolon tarpeesta koronataartunnan vuoksi tekisi lääkärin sijasta muu terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja, kunhan arvion tekijä on tietoinen kulloinkin voimassa olevista koronavirusta koskevista viranomaismääräyksistä ja -suosituksista. Sujuvan ja nopean toimeenpanon varmistamiseksi esityksessä on kuitenkin päädytty edellyttämään hakemisessa lääkärintodistusta, koska monissa terveydenhuollon toimintayksiköissä on mahdollista käyttää sähköistä A-lääkärintodistusta, jolloin osa lomakkeen tiedoista siirtyy Kansaneläkelaitoksen käsittelyjärjestelmään.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena ja erittäin tärkeänä, että sairausvakuutuslain toimeenpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen muutosta valmisteltaessa arvioidaan, voisiko suosituksen ansiotyöstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolemiseksi covid-19-tartunnan vuoksi osoittaa lääkärintodistuksen lisäksi myös sairaanhoitajan tai terveydenhoitajan todistuksella.

Valiokunta pitää hyvänä, että tartuntatautipäivärahan takautuvaa hakuaikaa esitetään pidennettäväksi nykyisestä kahdesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Hakuajan pidentäminen koskee myös tartuntatautilääkärin päätöksellä eristykseen tai karanteeniin asetetuille maksettavaa tartun-

Valiokunnan mietintö StVM 1/2022 vp

tatautipäivärahaa. Karanteeni- ja eristämispäätöksien antaminen on ruuhkautunut ja viivästynyt viikkoja, jolloin voimassa olevan lainsäädännön mukainen kahden kuukauden hakuaika voi olla liian lyhyt tartuntatautipäivärahan saamiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 242/2021 vp sisältyvät 1.–3. lakiehdotuksen.

Helsingissä 9.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Heidi Viljanen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen